

Iin Muhojoen etelärannan röykkiötutkimus keväällä 2008

Arkeologia
FT Jari Okkonen
Huhtikuu 2009

SISÄLLYS

ARKISTOTIEDOT	3
ABSTRAKTI	4
JOHDANTO	5
RÖYKKIÖ	7
KUOPPAJÄÄNNÖS	11
YHTEENVETO	12
TAULUKOT	13
KARTTALUETTELO	14
KUVALUETTELO	14
KARTAT	17
KUVAT	23

ARKISTOTIEDOT

II POHJOIS-II MUHOJOEN ETELÄRANTA [24]

Röykkiökohteen kaivaustutkimus 5.-18.5. ja 26.-27.5.2008

Peruskartta:	3412 04 MUHOSUO
Koordinaatit:	x= 7258 79 y= 3430 40 z= 30 (N60)
Tila:	129:5
Kuvadokumentaatio:	Digitaalikuvat: 81 kuvaa (Oy. ark. lab.) MV-kuvat: Kansio 9 sivut 76-77, ruudut 1-36 (Oy. ark. lab.)
Aiemmat tutkimukset:	Jari Okkonen, tarkistus 1989 Mika Sarkkinen, inventointi, 1998
Aiemmat löydöt:	-

ABSTRAKTI

IIN MUHOJOEN ETELÄRANNAN RÖYKKIÖTUTKIMUS KEVÄÄLLÄ 2008

II POHJOIS-II MUHOJOEN ETELÄRANTA [24]

Pk. 3412 04 MUHOSUO

x= 7258 79; y= 3430 40; z= 30 (N60)

Röykkiökohteen kaivaustutkimus ja kuoppajäännöksen tarkistus

Oulun yliopiston arkeologian laboratorio suoritti kaivaustutkimuksen ja kartoituksen lin Muhojoen etelärannan röykkiökohteessa toukokuussa 2008. Tutkimuksen johtajana toimi FT Jari Okkonen. Muinaisjäännöskohde sijaitsee Muhojoen eteläpuolella olevan metsäautotien pohjoispuolella lin taajamasta noin 12 km koilliseen. Matkaa metsäautotieltä röykkiölle on noin 120 m ja saman verran matkaa on röykkiöstä Muhojoen varteen. Tutkimuksen kustannuksista vastasi Oulun yliopisto. Kenttätöissä työskenteli kahdeksan Oulun yliopiston arkeologian opiskelijaa yhdessä FM Eeva Miettisen kanssa.

Muhojoen etelärannan röykkiö löydettiin vuonna 1987 ja siitä raportoitiin Museovirastoon vuonna 1989. Kohteen tiedot karttoineen esitettiin Jari Okkosen pro gradu -tutkielmassa vuonna 1990. Kohde ja muinaisjäännös olivat tuolloin erinomaisessa kunnossa. Vuonna 1998 Mika Sarkkisen suorittamassa muinaisjäännösten inventoinnissa kohde tarkistettiin. Syksyllä 2007 huomattiin kohteen kärsineen paikalla suoritetuissa metsätöissä. Äestystä tehnyt metsäkone oli ajanut rakenteen ylitse ja siten liikutellut röykkiön pintakiviä. Tuhotyön lisäksi röykkiön pohjoispuolella Muhojoen varressa havaittiin epämääräinen kuoppajäännös. Kevään 2008 kenttätutkimuksen tavoitteena oli selvittää röykkiön ikää ja luonnetta sekä tarkistaa läheisyydessä oleva kuoppajäännös.

Kohteessa on yksi muodoltaan liki nelikulmainen luode-kaakko-suuntainen röykkiö, jonka mitat ovat 5x5 m Korkeutta rakenteella on puoli metriä. Kivien koko muinaisjäännöksessä vaihtelee pääasiassa ihmisen pään kokoisesta (halkaisijaltaan 0,25 m) nyrkin kokoiseen (halk. 0,01 m). Mukana on kuitenkin myös muutamia suuria lohkaraita kooltaan 0,3-0,4-metrisiä. Röykkiöstä ei löydetty esineitä, mutta sen keskellä sijaitti selväpiirteinen nelikulmaista muotoa lähenevä hautarakenne. Kuoppajäännöksen luo tehdystä koeojasta ei saatu talteen esinelöytöjä. Kuopan pohjassa havaittiin punaiseksi palanutta maata ja hiiliesiintymiä, mutta jäännöksen tarkempi käyttötarkoitus ja ikä jäivät epäselväksi. Röykkiö ajoittunee rannansiirtymiskronologian ja vastaavien rakenteiden perusteella varhaismetallikaudelle.

Löydöt: -

Ajoitus: varhaismetallikausi

Kaivetun alueen laajuus: 67 m²

Kenttätöaika: 5.-18.5. ja 26.-27.5.2008

Tutkimuskustannukset: Oulun yliopisto arkeologian oppiaine

Tutkimusraportti: J. Okkonen 17.4.2009 Museovirasto, arkeologian osasto, topografinen arkisto

JOHDANTO

Oulun yliopiston arkeologian oppiaine suoritti kaivaustutkimuksen ja kartoituksen lin Muhojoen etelärannan rökkiökohteessa vaativissa sääolosuhteissa toukokuussa 2008. Muinaisjäännöskohde sijaitsee Muhojoen eteläpuolella kulkevan metsäautotien pohjoispuolella lin taajamasta noin 12 km koilliseen (**kartta 1**). Tutkimuksen johtajana toimi FT Jari Okkonen. Tutkimuksen kustannuksista vastasi Oulun yliopisto. Kenttätöissä työskenteli kahdeksan Oulun yliopiston arkeologian perustutkinto-opiskelijaa. Kaivauksilla olivat mukana Antti Komulainen, Lasse Märsy, Jouni Väänänen, Tuomas Sipola, Toni Kesti, Vilma-Lotta Tallgren, Juuso Vattulainen ja Juhomatti Männistö yhdessä FM Eeva Miettisen kanssa.

Muhojoen etelärannan rökkiö löydettiin vuonna 1987 ja siitä raportoitiin Museovirastoon vuonna 1989. Kohteen tiedot karttoineen esitettiin Jari Okkosen Oulun yliopistoon tekemässä pro gradu -tutkielmassa vuonna 1990. Kohde ja muinaisjäännös olivat tuolloin erinomaisessa kunnossa. Vuonna 1998 Mika Sarkkisen suorittamassa muinaisjäännösten inventoinnissa kohde tarkistettiin, mutta harmittavasti sen sijaintitiedot merkittiin väärin (itäkoordinaatin virhe näyttäisi olevan 360 m). Peruskartan muinaisjäännösmerkki on merkitty likimain oikeaan paikkaan (**kartta 1**). Syksyllä 2007 huomattiin kohteen kärsineen paikalla suoritetuissa metsätöissä. Äestystä tehnyt metsäkone oli ajanut rakenteen ylitse sekä keskeltä että molemmilta laidoilta ja siten liikutellut rökkiön pintakiviä. Tuhotyön lisäksi rökkiön pohjoispuolelta Muhojoen varresta havaittiin epämääräinen kuoppajäännös. Kevään 2008 kenttätutkimuksen tavoitteena oli selvittää rökkiön ikää ja luonnetta sekä tarkistaa läheisyydessä oleva kuoppajäännös.

Rökkiö sijaitsee matalan kangasharjanteen itäosassa sen korkeimmalla kohtaa. Moreenimuodostuman etelärinne viettää suhteellisen loivasti soihin, kun taas pohjoisrinne on jyrkempi (**kartta 2**). Pohjoisrinteessä on muinaisten rantavoimien vaikutuksesta syntynyt lohkarivyö ja sen alapuolella rinteen tyveen muodostunut vähäkivinen hiekkainen terassi. Äestämisen vuoksi mineraalimaan pinta on laajalla alueella näkyvissä, mikä helpotti havaintojen tekemistä kohteessa. Kohteen metsätyyppi rökkiön luona on kuiva kangasmetsä. Pohjoisosassa Muhojoen lähellä sijaitsevan kuoppajäännöksen luona metsätyyppi on lähinnä tuore kangasmetsä. Kankaan laelle on jätetty siemenpuuksi harvakseltaan mäntyjä, mutta jokivarressa valtapuuna on kuusi. Maaperä kankaan laella on lähinnä kivinen moreeni, mutta suurten maakivien välissä on laajoja melko kivettömiä alueita. Pohjoispuolella jokivarressa maaperä on vähäkivisempi.

Äestysurat tarkistettiin röykkiön ympäristöstä sekä kankaan laelta että pohjoisrinteestä ja itäpuolelta. Koko kankaalla on runsaasti rapautuneita kiviä, jotka vaikuttavat osittain palaneilta. Ne ovat kuitenkin selvästi erilaisia kuin esihistoriallisilta asuinpaikoilta tyypillisesti tavattavat liesikivet. Mineraalimaan pinnassa näkyneissä kivissä voitiin yleensä havaita vain yksi lohkopinta, mutta ei voimakkaasta kuumenemisestä johtuvia lukuisia halkeamia tai useita murtopintoja. Selviä palaneita sirpalekiviä ei kankaalta lukuisista etsinnöistä huolimatta onnistuttu löytämään. Oletettavasti havaitut palaneet kivet liittyvät metsäpaloihin. Röykkiön itäpuolella äestetyllä alueella havaittiin vanhan historialliseen aikaan ajoittuvat tulisijan jäännökset. Samasta kohtaa löytyy myös ikkunalasia, palanen posliinia sekä palamattomia eläimen luun kappaleita. Ikää löydöillä on ehkä satakunta, mahdollisesti parisataakin vuotta. Kohtalaisen korkeaan ikään viittaa se, että tulisijan kivet olivat osittain suuren kannon alla.

Kartoittamisessa käytettiin apuna takymetriä. Kaivausalueiden rajaamista varten kohteelle tehtiin röykkiöltä kuoppajäännökselle kulkeva karttapohjoisen suuntainen peruslinja (y=500-linja). Laskettu eranto on vajaat yhdeksän astetta. Peruslinjaa ei kokonaisuudessaan paalutettu kiviseen maahan, vaan alueelle mitattiin takymetrillä kiinteitä asemapisteitä – koneen mittausasemia, joita käytettiin hyväksi kartoittamisessa ja tutkimusalueiden määrittämisessä. Nämä merkattiin maastoon puupaaluin. Kiinteiden asemapisteiden koordinaatit perustuivat kohteelle määriteltyyn relatiiviseen koordinaatistoon. Korkeuskiintopiste tuotiin kohteen likelle metsäautotien varteen lin Pohjatutkimus ja Mittauspalvelun toimesta. Korkeudet perustuvat N60-järjestelmään. Kaivaminen suoritettiin normaalisti lastaa käyttäen ja kaivettu maa seulottiin kahdeksan millimetrin silmäkoon seulalla. Kaikki kaivettu maa asetettiin pressuille, josta se kaivausten päätteeksi voitiin lapioida takaisin. Muinaisjäännökset entisöitiin tutkimusten päätteeksi. Kartoitusta varten syvälle maahan isketyt puupaalut jätettiin paikalleen. Tutkimusten aikana sääolot olivat erityisen koleat – räntäsade ja lumipeite olivat ensimmäisen kenttätyörupeaman aikana (5.-18.5.) tavallisia. Kuoppajäännöksen tutkiminen piti roudan vuoksi siirtää toukokuun loppupuolelle (26.-27.5.).

RÖYKKIÖ

Röykkiö hahmottui ennen turpeen ja risujen poistamista muodoltaan pyöreähkönä, mutta sen muotoon liittyvä moninaisuus tarkentui työn edetessä. Puhdistamisen jälkeen varsinainen maasta kohoava rakenne hahmottui muodoltaan nelikulmaisena, joskin osin reunoiltaan rauenneena ja epäselvänä. Nelikulmainen röykkiö on luode-kaakko-suuntainen ja se on mitoiltaan noin 5x5 m. Nelikulmainen muoto ei kuitenkaan ole selviö. Muinaisjäännöksen matalat reunakivet ja rakenteesta ajan myötä irronneet kivet saavat yleismuodon hahmottumaan pyöreähkönä. Houkuttelevalta tuntuisi ajatus, että tämä olisi ollut röykkiön rakentajien tavoitteena. Sama ilmiö – nelikulmaisen rakenteen upottaminen pyöreisiin kehiin – tuli esiin myöhemmin hautarakenteessa. Röykkiön yhtenäisen reunan ulkopuolella on rakenteesta peräisin olevia kiviä, joiden mukaan ottaminen lisää muinaisjäännöksen kokoa noin puolella metrillä (5,5x5,5 m). Korkeutta röykkiöllä on puolisen metriä. Kivien koko muinaisjäännöksessä vaihtelee pääasiassa ihmisen pään kokoisesta (halkaisijaltaan 0,25m) nyrkin kokoiseen (halkaisijaltaan 0,01 m). Mukana on kuitenkin myös muutamia suuria lohkareita kooltaan 0,3-0,4-metrisiä.

Röykkiön luo määriteltiin takymetrillä päällmansuuntien mukaisesti 9x7 m laaja tutkimusalue. Tämän kaivausalueen relatiiviset koordinaatit olivat $x=995,50-1004,50$; $y=500-507$. Rakenteen tutkimisen helpottamiseksi kaivausalueelle määriteltiin sektorit, joiden keskikohta sijaitsi röykkiön arvioidussa keskikohdassa. Sektorilinjat sijaitsivat kaivausalueen sivujen keskellä. Metsätraktorin aiheuttamat vahingot rajoittuivat kolmeen rakenteen yli menevään leveydeltään noin puolimetriseen länsi-luode-itä-kaakko -suuntaiseen ajojälkeen (**kuva 1**). Näistä keskimäinen kulki röykkiön keskiosan ylitse ja sen molemmin puolin olevat urat viistivät muinaisjäännöksen reunoja. Kone oli selvästi vahingoittanut röykkiön pintaa siirrellen kiviä paikoiltaan. Myös muutamia reunakiviä oli siirtynyt paikaltaan ja ne sijaitsivat nyt kauempana röykkiöstä selvästi sekundäärisellä sijallaan turpeen tai kasvillisuuden päällä. Kaiken kaikkiaan tuho oli kuitenkin jäänyt oletettua vähäisemmäksi.

Tutkimusalueen ja sektoreiden määrittämisen jälkeen tutkimusalue puhdistettiin ja siltä poistettiin kasvillisuus ja humus. Röykkiön pinta näyttäytyi suurelta osin vahingoittumattomalta ja tasaiselta (**kuva 2, kartta 3**). Muinaisjäännöksen reunoja merkkäavat päänkokoiset ja sitä suuremmat kivet muodostivat selkeän nelikulmaisen rakenteen. Suurempien lohkareiden väleihin oli selvästi asetettu pienempiä kiviä (**kuva 3**). Yhdessä ne muodostivat pinnan rakennekiveyksen (**kartta 3**). Tavoitteena ilmeisesti oli ollut saada aikaiseksi tasainen vakaa pintarakenne.

Röykkiön pohjoispuolelta kaivausalueen reunasta sektorien rajalta löytyi turpeen seasta kenttäpakin kappale. Paikkaa oli käytetty tulipaikkana muutama vuosikymmen sitten. Röykkiön ympärillä oleva mineraalimaan pinta oli pääosin harmaata huuhtoutumiskerrosta (E-horisontti). Röykkiön luo tehdyn kaivausalueen kaakkoisnurkka oli selvästi muuta aluetta alempana ja pintamallista voidaan selvästi nähdä miten muinaisjäännös on tehty loivasti kaakkoon viettävän rinteeseen partaalle (**kartta 5**).

Röykkiön kiveyksen poistaminen tapahtui kivikerroittain siten että kunkin sektorin kivet siirrettiin omaan kasaansa kaivausalueen ulkopuolelle. Kivikerrat ovat teknisiä kaivauskerroksia, jossa kaivettavan kerroksen paksuus määräytyy käsillä olevan kiviaineksen mukaisesti. Kivien koon vaihdellessa kerrokset luonnollisesti vaihtelevat ja tulos on näin vääjäämättä epätarkempi kuin mineraalimaata kaivettaessa. Kuuden kivikerran poiston jälkeen röykkiöstä oli jäljellä keskiosan hautarakenne täytekivineen (**kuva 4**). Kivikertojen poiston välissä muinaisjäännöstä dokumentoitiin valokuvoin ja tasokartoin. Kivikerta näyttäisi Muhojoen röykkiötutkimuksissa karkeasti vastaavan vajaan kymmenen sentin kaivauskerrosta. Merkittävin havainto pintakiveyksen poiston jälkeen oli nelikulmisen hautarakenteen ja sitä ympäröivien kivikehien hahmottuminen (**kuva 5**). Pintakivien välissä oli paikoittain mineraalimaata sekä ilmeisesti kasvien lahoamisesta peräisin olevaa multaa (**kuva 6**). Huolimatta huolellisesta tutkimisesta multapaakuista ei saatu talteen löytöjä.

Röykkiön keskellä sijaitseva hautarakenne alkoi hahmottua jo ensimmäisten kivikertojen poiston jälkeen. Nelikulmainen kooltaan reilun perimetrinen kiviladelmä oli samassa tasossa sitä reunustavien epätäydelliseen kehämuotoon asetettujen kivien kanssa (**kuva 7**). Tästä kahden muodon tarkoituksellisesta kombinaatiosta on peräisin rakennelman muodon visuaalinen häilyvyys nelikulmaisuuuden ja pyöreyyden välillä. Varsinainen hautarakenne oli länsi-luode-itä-kaakko-suuntainen ja sen mitat olivat 2,6x1,2 m (**kuva 8, kartta 3**). Se oli ladottu suoraan maanpinnalle. Hautarakenteen molemmin puolin oli samansuuntaiset kivipanokset – lohcareiden ollessa kuitenkin kooltaan keskimäärin pienempiä. Hautarakenne oli täytetty noin 70:llä enimmäkseen nyrkinkokoisella mutta myös ihmisen pään kokoisilla kivillä. Hautarakenteen peittokiveys oli paksuudeltaan yhden kivikerran ja sen alta tuli esiin väriltään tumman ruskea mineraalimaa (**kuva 9**). Maalaji oli samaa kuin muuallakin tutkimusalueella – lähinnä karkeaa hiekkaa. Hautarakenteen peittokiveys poistettiin ja latomuksen sisäpuolen maa kaivettiin. Erityisesti pyrittiin kiinnittämään huomiota täysin maatuoneen ruumishaudan aiheuttamiin mahdollisiin värvaihteluihin maaperässä sekä esineisiin. Yrityksistä huolimatta mitään vainajaan tai hauta-antimiin viittaavaa ei hautarakenteesta löydetty. Röykkiön itäpuolelta

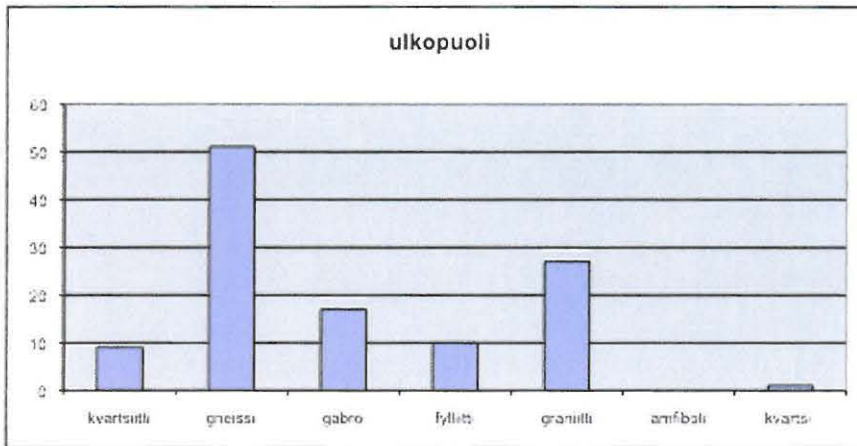
löydettiin muutamia kvartsilastuja sekä nyrkinkokoinen kvartsikappale (**kuva 10**). Paikalla – esimerkiksi tutkimusalueen lounaissektorissa, oli kuitenkin lukuisia kvartsi- ja kvartsiittipitoisia maakiviä, joista rapautuu itsestään kivimateriaalia, joka ulkoasultaan onneksi erottuu tyypillisestä esihistoriallisesta kvartsi- ja kvartsiitti-iskoksista (**kuva 11**).

Lopuksi rakennekivet poistettiin ja rökkiön alapuolista maata kaivettiin noin viiden senttimetrin paksuinen kerros ilman havaintoja ihmisen toimintaan liittyvistä ilmiöistä. Rökkiön poikki pohjois-etelä-suuntaisesti kulkevalta linjalta otettiin maanäytteitä fosforipitoisuuksien mittaamista varten (Viljavuuspalvelu Oy, tutkimusno 290100721). Kaikkiaan 10 maanäytteen fosforipitoisuudet näytelinjalta analysoitiin. Hautarakenteesta ja sen pohjoispuolelta otettujen maanäytteiden fosforipitoisuudet ovat selvästi korkeammat, mikä viittaisi täysin maatuneeseen ruumishautaan (**kartta 4**). Lopuksi sekä rökkiön että hautarakenteen kohdalle tehtiin lapiolla tarkistuspistoja. Näissä havaittiin karkeaa soraa ja kiviä. Tutkimuksen päätteeksi rökkiö koottiin uudelleen ja entisöitiin mahdollisimman alkuperäiseen muotoonsa.

Rökkiön kiviaines näyttää rapautuneena ja osin jäkälän peittämänä epämääräisen harmaalta. Värit nousevat selvemmin esiin sateen jälkeen kun kivet ovat pinnaltaan kosteita. Kuivana ja pinnaltaan rapautuneena punainen graniitti näyttää rökkiössä maltillisen punaharmaalta. Tutkimuksessa rökkiön rakennuskiviä haluttiin verrata paikan yleiseen kivimateriaaliin. Tätä tarkoitusta varten noin 50 m säteellä eri puolilta muinaisjäännöstä kerättiin näytteet yhteensä 115 kivistä (**taulukko 1**). Mukaan valittiin eri kokoisia kiviä. Lisäksi rökkiön neljästä sektorista sekä nelikulmaisesta hautarakenteesta kerättiin kiviä yhteensä 103 kiveä (**taulukko 2**). Kivistä tunnistettiin kivilaji sekä se olivatko ne palaneita. Kivilajien vaihtelu näyttäisi sekä muinaisjäännöksessä että sen ulkopuolella olevan samankaltainen (**histogrammit 1 ja 2**). Gneissi ja graniitti dominoivat, gabro ja fylliitti ovat seuraavaksi yleisimpiä. Rökkiön kivivalikoima siis muistuttaa tienoon kiviainesta. Näyttäisi siltä, ettei rökkiöön ole erityisesti valikoitu kiviä, vaan mukaan on kelpuutettu kaikenlaisia kiviä. Myös palaneiden kivien määrä miltei täsmää (**taulukko 1 ja 2**).

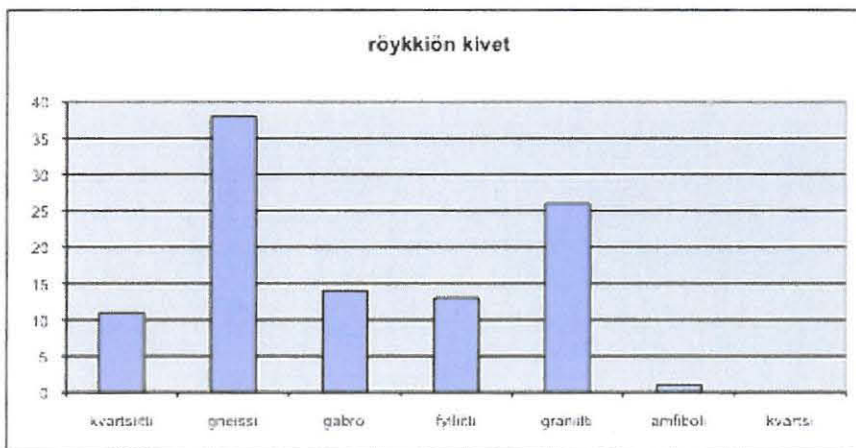
Tarkasteltaessa eri kivilajien jakautumista rökkiössä nousee esille yllättävä seikka. Nelikulmaisen hautarakenteen kiviaines näyttäisi poikkeavan selvästi sekä muusta rökkiöstä että ulkopuolisesta jakaumasta (**histogrammi 3**). Gneissi hallitsee, mutta vain yksi graniittinen kivi on päätynyt rökkiön tärkeimpään paikkaan. Hautarakenteen gneissikivet ovat yleisilmeeltään tummia ja erityisesti tummuutta löytyy haudan toiseksi yleisimmästä kivilajista gabrosta. Jakauman voisi tulkita siten, että hautarakenteessa

näytettäisiin vältetyn punaista graniittia. Karkeasti ottaen kyse on ollut punaisten ja punertavien kivien ja tummien kivien käytöstä eri osissa rökkiötä (kuva 12).

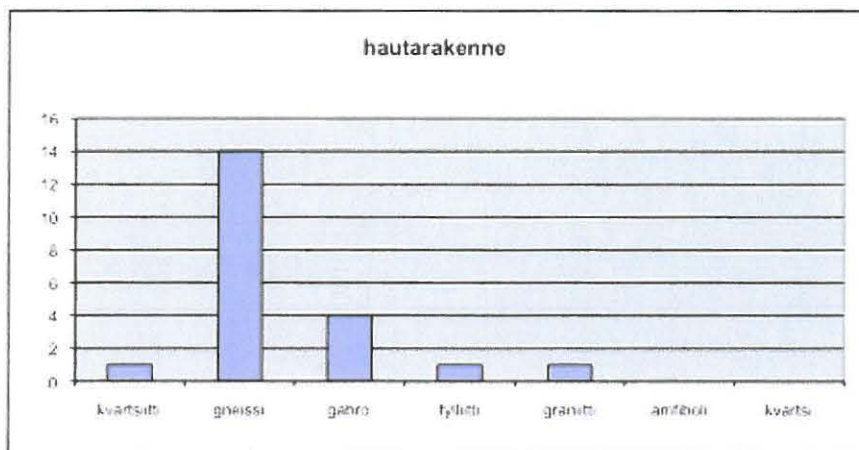

Histogrammi 1. Ulkopuolisen kiviaineksen jakautuminen kivilajianalyysin mukaan. Gneissi ja graniitti hallitsevat. Gabro ja fylitti ovat myös yleisiä.

Alustavasti näyttäisi siltä, että graniitti punertavan sävyisenä on ollut erityisesti käytössä rökkiön pinnassa ja täyttökiveyksessä, mutta sitä on vältetty hautarakenteessa. Jälkimmäiseen on suosittu tummempia kiviä tai paremminkin jotain muuta kiveä kuin punaista graniittia. Oletettavaa on, että graniitti on rökkiön rakentamisen hetkellä suhteellisen vähän rapautuneena toiminut visuaalisesti huomion kerääjänä ja näkynyt kauas. Tämä piirre liittyy Muhojoen rökkiön rakentajat samaan varhaismetallikautiseen rituaaliseen ja ideologiseen maailmaan eteläisten esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan esiroomalaisen rautakauden rökkiöiden rakentajien kanssa.

Histogrammi 2. Rökkiön kiviaineksen jakautuminen kivilajianalyysin mukaan. Gneissi ja graniitti hallitsevat. Jakauma on samankaltainen tienoon muun kiviaineksen kanssa.

Histogrammi 3. Röykkiön keskeltä löydetty hautarakenteen kiviaineksen poikkeava jakautuminen kivilajianalyysin mukaan. Gneissin osuus on merkittävä, mutta graniitin vähäisyyden voisi olettaa liittyneen rakentamista ohjanneisiin normeihin.

KUOPPAJÄÄNNÖS

Kuoppajäännöksen luokse määriteltiin pohjois-etelä-suuntainen koeoja, jonka itäsivu leikkasi kuopan keskikohdan kanssa. Koeojan mitat olivat 3,7x1 m ja sen pohjoisosa kattoi kuopan palteen ja eteläosa varsinaisen kuopan (**kuva 13**). Kaivausalueen relatiiviset koordinaatit olivat $x=1066,70-1070,50$; $y=504-505$. Kuoppajäännös sijaitsi viitisen metriä röykkiötä alempana siitä noin 70 m päässä pohjoisessa (**kartta 2**). Kuoppa hahmottui epämääräisen pyöreänä halkaisijaltaan vajaan 2 m suuruisena muinaisjäännöksenä. Syvyyttä sillä oli 0,2 m. Pintaturpeen poistamisen jälkeen voitiin koko koeojan alueella hahmottaa yhtenäinen huuhtoutumiskerros (E-horisontti). Kuopan pohjalla oli runsaasti humusta ja puunjuuria

Koeojaa kaivettiin kymmenen senttimetrin kerroksissa. Kolmen kerroksen jälkeen työ keskitettiin eteläosaan varsinaisen kuopan luo. Pohjoisosassa oletetun palteen luona havaittiin hiililäiskä huuhtoutumiskerroksessa, mutta selvää maavallin alaista maanpintaa tai kaksoismaannosta ei kyetty löytämään. Hiili-ilmiöt voivat liittyä puunjuuriin. Kuopan kohdalla kaivamista jatkettiin alemmaksi ja kuopan ohuen hiilirannun merkkäama pohja tavoitettiin 64 cm syvyydestä. Kuopan pohjalla aivan mineraalimaan pinnalla oli kaksi palaneelta vaikuttavaa kiveä. Lisäksi jäännökseen liittyi muutamia hiili-ilmiöitä sekä punaisia palaneen maan läiskä (**kuva 14 ja kartta 6**). Ongelmana näissä ilmiöissä oli se, että ne näyttäisivät liittyvän pintamaahan ja siten ne voisivat olla esimerkiksi hiiltyneitä puiden juuria.

Kuoppajäännöksen tutkimusta aloitettaessa oletettiin, että jäännös on keittokuoppa. Kuitenkaan kaivauksissa hiiltä tai palaneita kiviä ei löytynyt enempää. Niin muodoin riittäviä perusteluja keittokuoppa-luokitteluun ei ole. Kuoppajäännöksen tarkempi luonne ja tarkempi ajoitus jäi näin selvittämättä. Alava alue on toistuvasti tulvivan Muhojoen vaikutuspiirissä, mikä on osaltaan voinut vaikuttaa muinaisjäännökseen.

YHTEENVETO

lin Muhojoen etelärannan kohteessa tutkittiin esineetön rakenteellinen röykkiö. Keskeltä löydetty hautarakenne ja siihen liittyvät maaperän korkeat fosforipitoisuudet indikoivat täysin maatuneesta ruumishaudasta. Myöskään kuoppajäännöksen luo tehdystä koeojasta ei saatu talteen esinelöytöjä. Kuopan pohjassa havaittiin palon merkkejä sekä hiiliesiintymiä, mutta jäännöksen tarkempi käyttötarkoitus ja ikä jäivät epäselväksi. Röykkiö ajoittunee rannansiirtymiskronologian ja vastaavien rakenteiden perusteella varhaismetallikaudelle.

Oulussa 17.4.2009

FT Jari Okkonen

TAULUKOT

Taulukko 1. Röykin ulkopuolelta sen länsi- ja itäpuolelta noin 50 m säteellä otettujen kivilajien jakautuminen. Gneissi ja graniitti hallitsevat. Palomerkkejä omanneita kiviä on yhteensä 11.

kivilaji	ulkop. länsi		ulkop. itä		ulkopuoli	
	palanut	u. palanut	palanut	u. palanut	u. palanut	u. palanut
kvartsiitti	4		5		9	0
gneissi	20	2	31	3	51	5
gabro	10	2	7	1	17	3
fylliitti	4		6		10	0
graniitti	12	1	15	2	27	3
amfiboli					0	0
kvartsi			1		1	0
yht.	50	5	65	6	115	11

Taulukko 2. Röykin eri sektoreista ja hautarakenteesta otettujen kivilajien jakautuminen. Gneissi ja graniitti hallitsevat. Palaneita kiviä kokoelmassa on yhteensä 9.

kivilaji	kaakkoinen		luoteinen		lounainen		koillinen		hauarak.		röykkiö	r_palanut
	palanut	u. palanut	palanut	u. palanut	palanut	u. palanut	palanut	u. palanut	palanut	u. palanut		
kvartsiitti	4		1	1	3		2	1	1		11	2
gneissi	4		5		9		6		14		38	
gabro	3		2		1		4		4		14	
fylliitti	3		6	1	3				1		13	1
graniitti	6		7	1	5	2	7	3	1		26	6
amfiboli							1				1	
kvartsi												
yht.	20	0	21	3	21	2	20	4	21	0	103	9

KARTTALUETTELO

1. lin Muhojoen etelärannan röykkiökohteen sijoittuminen peruskartoille 3512 04 ja 2534 07. Kohde sijaitsee lähellä kaistarajaa ja karttaotteeseen on merkitty peruskoordinaatit. MK 1:20 000.
2. lin Muhojoen etelärannan kohteen muinaisjäännösten ja tutkimusalueiden sijainti. Karttaan on merkitty pyykki numeroineen, tilusrajat sekä kohteen itäpuolella äestetyllä alueella havaittu hajonnut kiuas.
3. Röykkiö rakenteineen.
4. Röykkiön alapuolisesta mineraalimaasta otettujen kymmenen maanäytteen fosforipitoisuudet (diagrammi vasemmalla). Maanäytteet otettiin pohjois-eteläsuuntaisen röykkiön keskeltä kulkevan linjan mukaisesti.
5. Röykkiön pintamalli. Ylhäällä röykkiön 3d-visualisointi. Näkymä koilliseen.
6. Röykkiökohteen pohjoisosassa sijaitsevan kuoppajäännöksen poikkileikkaus (ylhäällä) sekä tasokartta, johon on merkitty kaivauksessa havaittu ilmiöitä. Tasokarttaan merkityt koeojan pohjoispään ja keskiosan hiiliesiintymät olivat 15-30 cm syvyydellä maanpinnasta.

KUVALUETTELO

Aineisto on talletettu Oulun yliopiston arkeologian laboratorioon.

DIAKUVAT

n.o	pvm	aihe	ilmansuunta
1	5/8/08	Työkuva, korkeuden siirtoa	pohjoiseen
2	"	"	itään
3	"	Kaivausalue 2, suuntakuva ennen avaamista	pohjoiseen
4	"	Yleiskuva, kaivausalue 2 ennen kaivausta	pohjoiseen
5	"	"	pohjoiseen
6	5/9/08	Yleiskuva, kansainvälisiä vieraita	länteen
7	"	Yleiskuva, keittokuopalla	itään
8	"	Röykkiöalue, yleiskuva, sektorinarujen kanssa, pintamaa paikallaan	itään
9	"	"	itään
10	"	"	itään
11	"	"	itään
12	"	"	itään
13	"	Röykkiökuva, yleiskuva ilman sektorinaruja	itään
14	"	Työkuva, turpeen poistoa	pohjoiseen
15	"	Työkuva, pintamaan poistoa	länteen
16	"	"	länteen
17	5/12/08	Työkuva, Röykkiön putsaus lumesta	pohjoiseen
18	"	Tornikuva, ilman sektorinaruja röykkiöstä	itään
19	"	" , sektorinaruilla	itään
20	"	Työkuva kuoppajäännökseltä	etelään

21	"	Työkuva, röykkiön piirtämistä	etelään
22	5/13/08	Kuoppajäännös, taso 0, pintamaan poisto	pohjoiseen
23	"	"	pohjoiseen
24	"	"	pohjoiseen
25	"	"	pohjoiseen
26	"	Työkuva keittokuopalta	etelään
27	"	Työkuva, röykkiön piirtämistä	länteen
28	"	"	länteen
29	"	Yleiskuva etelään kohti röykkiötä	etelään
30	5/14/08	Tasokuva röykkiöstä pintamaan poiston jälkeen, sektorinarujen jälkeen	itään
31	"	"	itään
32	"	Luoteissektorin yksityiskohtia pintamaan poistamisen jälkeen (kvartsikivi, laakakivi)	itään
33	"	Kuva kvartsikivestä "	kaakkoon
34	"	Kuva laakakivestä "	lounaaseen
35	"	Kvartsikivet koillissektorissa, pintamaan poiston jälkeen	luoteeseen
36	"	Yleiskuva kvartsikivistä	länteen
37	"	Pystykivi koillissektorissa	etelään
38	"	Yleiskuva lounais- ja luode-sektorista	länteen
39	"	Kaakkoissektorin mahdollinen kaatunut pystykivi, röykkiön eteläpäässä	pohjoiseen
40	"	"	luoteeseen
41	"	1. kivikerroksen poistoa, tilkekiviä koillissektorissa	etelään
42	"	"	itään
43	"	"	itään
44	"	1. kivikerroksen poistoa lounaissektorissa	pohjoiseen
45	"	"	koilliseen
46	"	1. kivikerroksen poistoa	koilliseen
47	"	Luoteissektorin tilkekiviä ja rakennetta	kaakkoon
48	"	"	kaakkoon
49	"	Työkuva röykkiöllä	lounaaseen
50	"	Röykkiö 2. kivikerroksen poiston jälkeen sektorinarujen kanssa	itään
51	"	" , ilman sektorinaruja	itään
52	5/15/08	Röykkiön "sisempi kivikehä" koillis- ja luoteissektorilla, 3.kivikerroksen poistoa	pohjoiseen
53	"	"	luoteeseen
54	"	Yleiskuva 3. kivikerroksen poiston jälkeen sektorinarujen kanssa	itään
55	"	" , ilman sektorinaruja	itään
56	"	Työkuva tornista	itään
57	"	Työkuva röykkiöstä	itään
58	"	Työkuva	lounaaseen
59	"	Röykkiö 4. kivikerroksen poistamisen jälkeen sektorinarujen kanssa	itään
60	"	" , ilman sektorinaruja	itään
61	"	Hautarakenne, 4. kivikerroksen poiston jälkeen	luoteeseen
62	"	Sisäkaaren rakenne, "	itään
63	"	"	kaakkoon
64	"	Hautarakenne, 4. kivikerroksen poiston jälkeen	itään
65	"	Sisäkaari, "	pohjoiseen
66	"	Yleiskuva röykkiöstä, "	länteen
67	5/16/08	Yleiskuva työntekijöistä	
68	"	Työkuva, haudan piirtämistä	länteen
69	"	Lähikuva haudasta	luoteeseen
70	"	Röykkiö 5. kivikerroksen poistamisen jälkeen ilman sektorinaruja	itään
71	"	" , sektorinarujen kanssa	itään
72	5/17/08	Työkuva, 6. kivikerroksen poistamisen jälkeen	länteen
73	"	"	lounaaseen
74	"	Hautarakenne, " , sektorinaruilla	itään
75	"	Hautarakenne, " , ilman sektorinaruja	itään
76	"	Lähikuva haudasta	kaakkoon
77	"	Lähikuva haudasta kivien poiston jälkeen	itään

78	"	Hauta kivien poiston jälkeen	itään
79	"	Kaikki kivet pois	
80	5/18/08	Entisöity röykkiokuva tornista	itään
81	"	" , suuntanuolella	itään

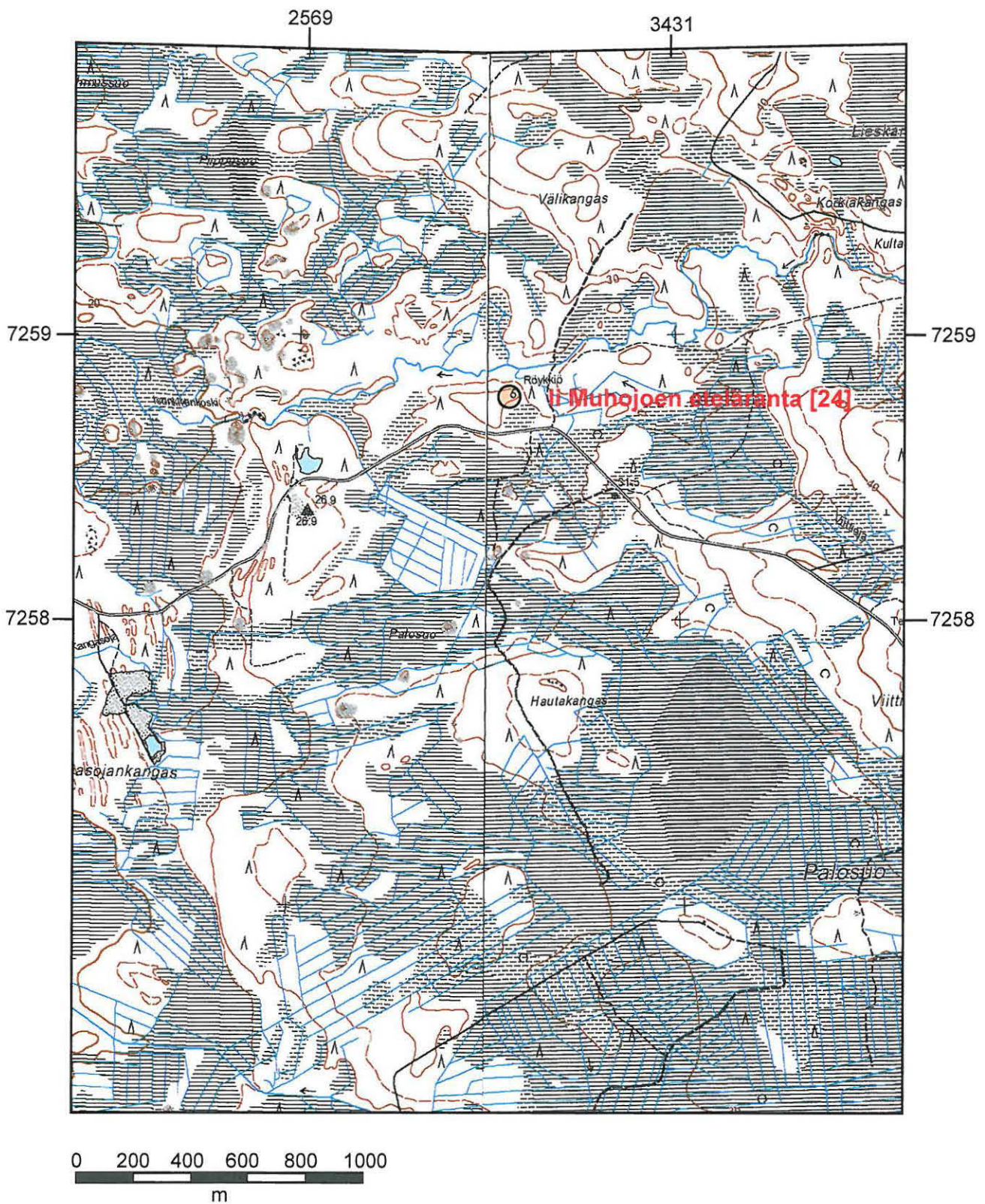
MUSTAVALKOKUVAT

Oulun yliopisto arkeologian laboratorio. Negatiivikansio 9 sivut 76-77

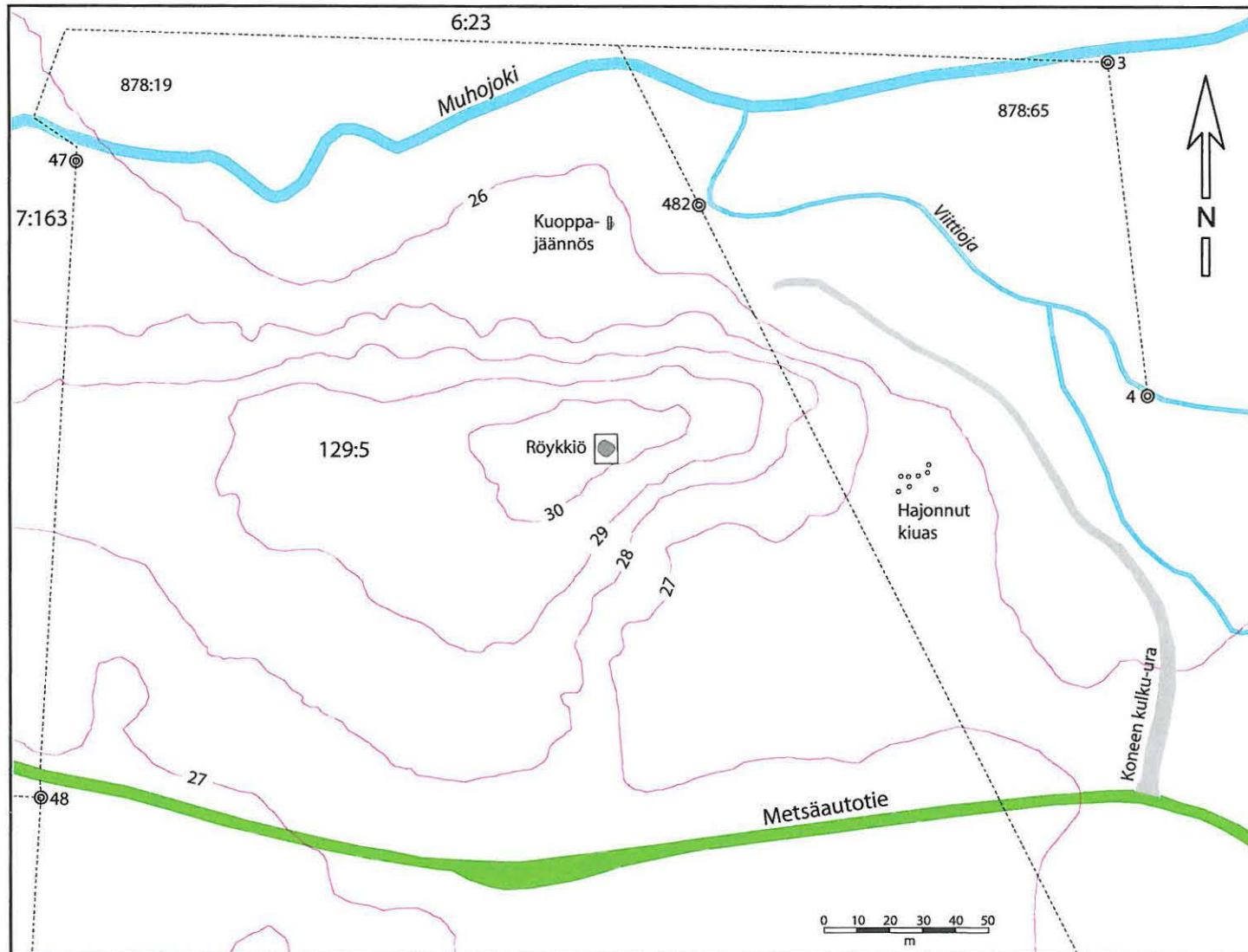
n:o	pvm	aihe	Ilmansuunta
1	5/8/08	Testikuva	
2	"	Kaivausalue ennen pintamaan poistoa	itään
3	"	Kuoppajäännös, kaivausalue 2, pintamaa	länteen
4	"	Työkuva yleiskartan tekoa	länteen
5	5/9/08	Yleiskuva röykkiöstä sektorinaruilla, pintamaa	itään
6	5/12/08	Työkuva turpeen poistoa	länteen
7	"	Yleiskuva röykkiöstä sektorinaruilla	itään
8	"	Yleiskuva röykkiöstä ilman sektorinaruja	itään
9	"	Kuoppajäännös, taso 0, pintamaan poisto	pohjoiseen
10	5/13/08	Kuoppajäännös, taso 0, pintamaan poisto	pohjoiseen
11	5/14/08	Tasokuva röykkiöstä pintamaan poiston jälkeen sektorinarujen kanssa	itään
12	"	Röykkiö 2. kivikerroksen poiston jälkeen	itään
13	"	" , ilman sektorinaruja	itään
14	5/15/08	Röykkiön "sisempi kivikehä" koillis- ja luoteis-sektorissa, 3.kivikerroksen poisto	itään
15	"	Röykkiö 3. kivikerroksen poistamisen jälkeen sektorinarujen kanssa	itään
16	"	" , ilman sektorinaruja	itään
17	"	Työkuva tornista	itään
18	"	Röykkiö 4. kivikerroksen poistamisen jälkeen, sektorinarujen kanssa	itään
19	"	" , ilman sektorinaruja	itään
20	"	Hautarakenne, 4. kivikerroksen poiston jälkeen	luoteeseen
21	"	Sisäkaari, "	itään
22	5/16/08	Lähikuva haudasta	luoteeseen
23	"	Röykkiö 5. kivikerroksen poistamisen jälkeen ilman sektorinaruja	itään
24	"	" , sektorinarujen kanssa	itään
25	5/17/08	Hauta, 6. kivikerroksen poistamisen jälkeen sektorinarujen kanssa	itään
26	"	" , ilman sektorinaruja	itään
27	"	Lähikuva haudasta	kaakkoon
28	"	Hauta kivien poiston jälkeen	itään
29	"	Hauta kivien poiston jälkeen	itään
30	5/18/08	Entisöity röykkiö tornista	itään

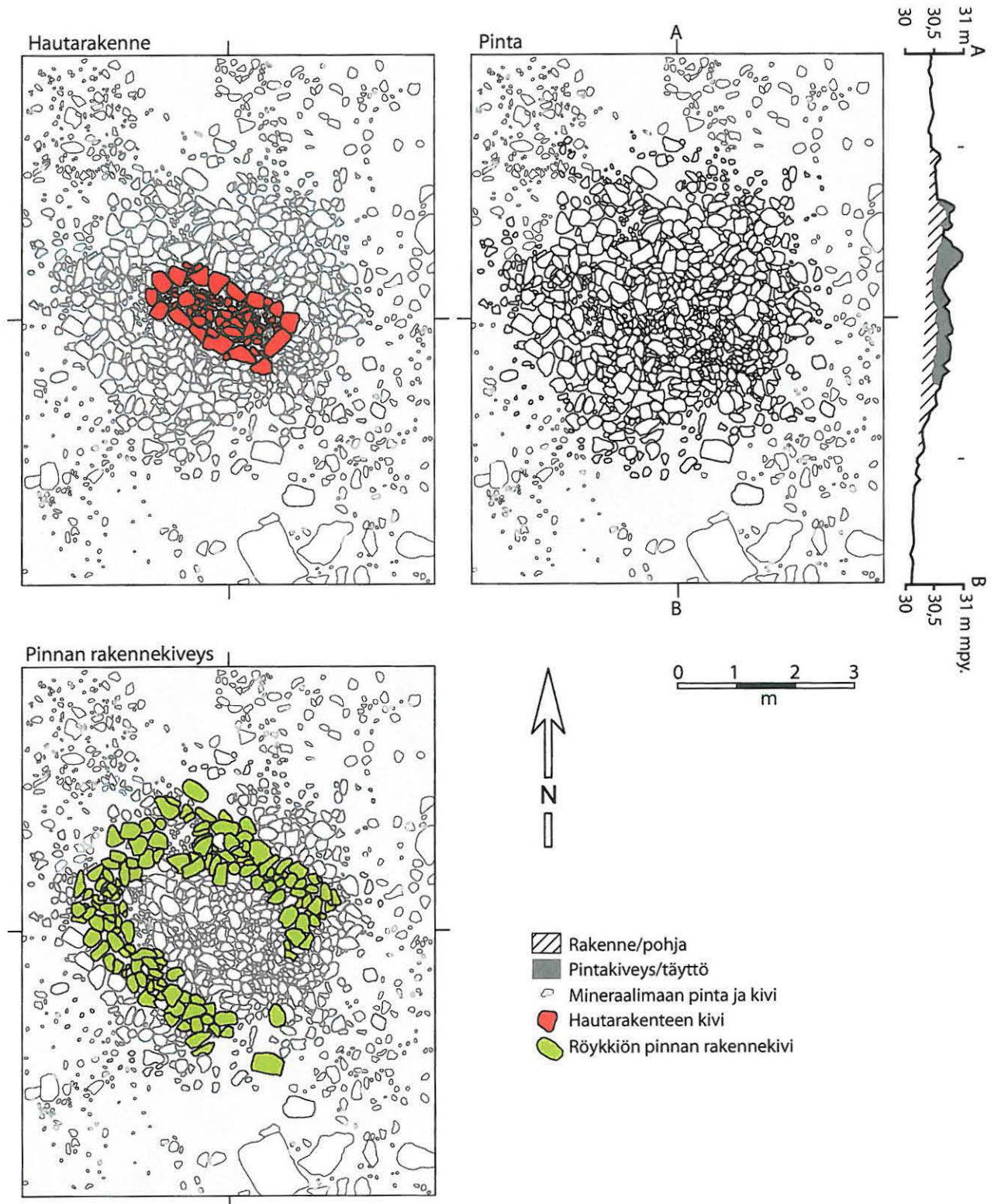
KARTAT

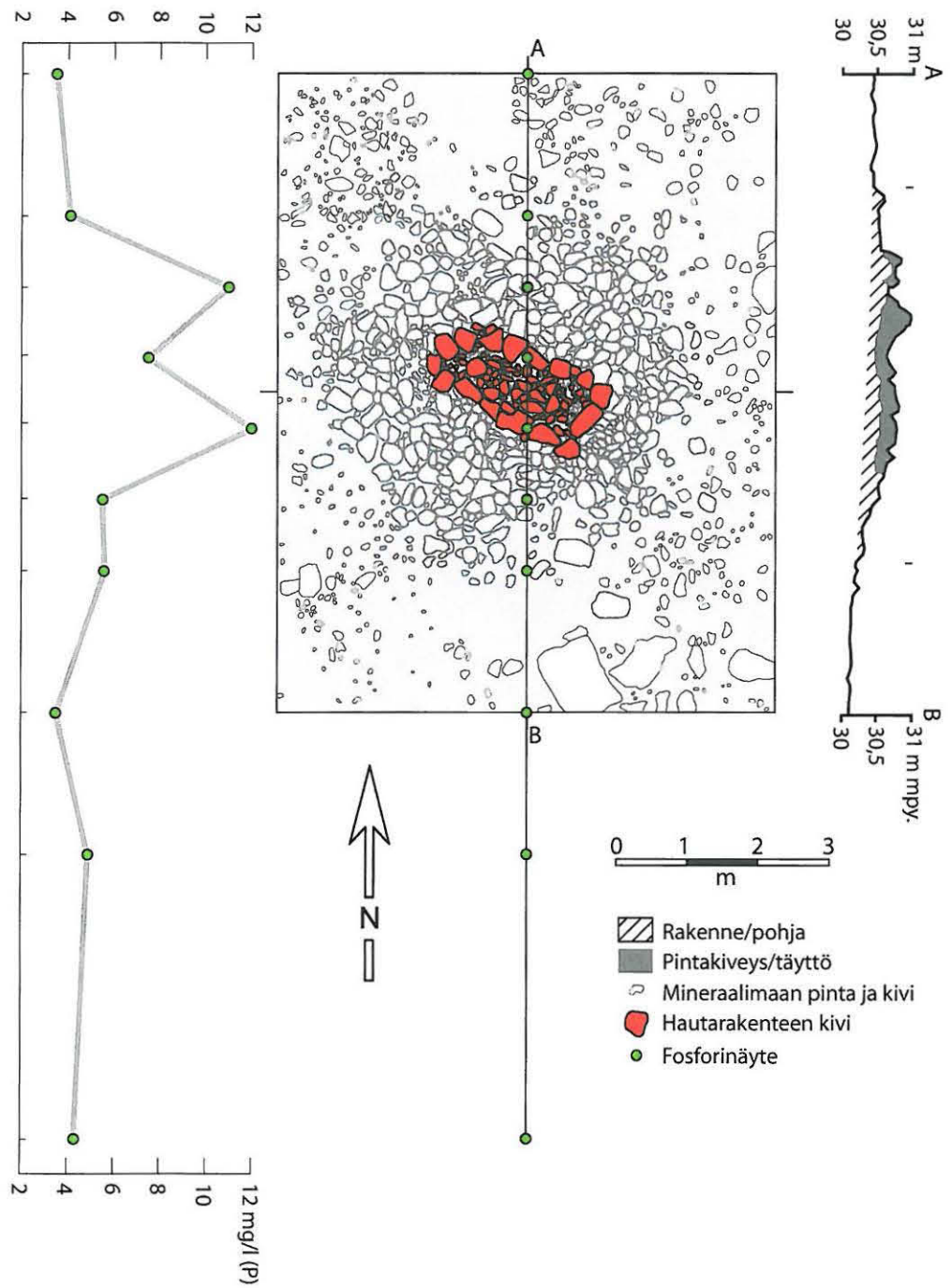
Kartta 1. Iin Muhojen etelärannan röykkiökohteen sijoittuminen peruskartoille 3512 04 ja 2534 07. Kohde sijaitsee lähellä kaistarajaa ja karttaotteeseen on merkitty peruskoordinaatit. MK 1:20 000.

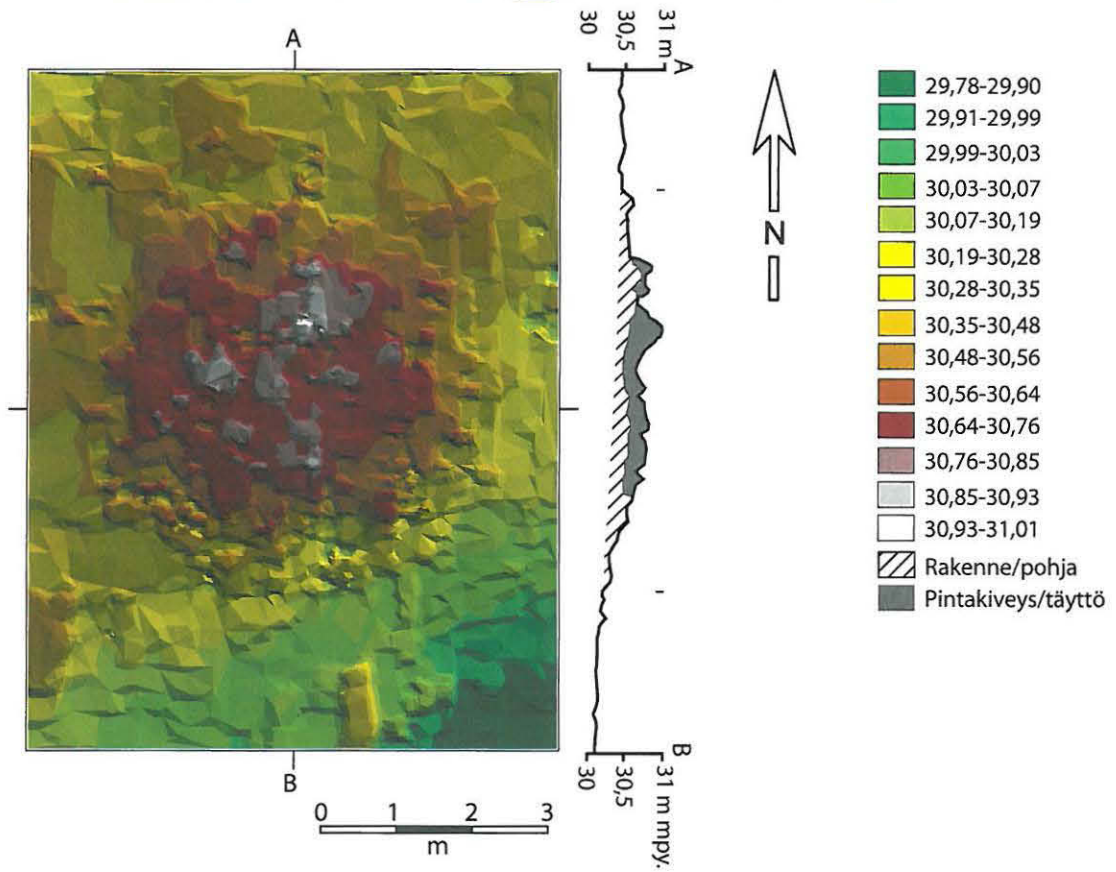
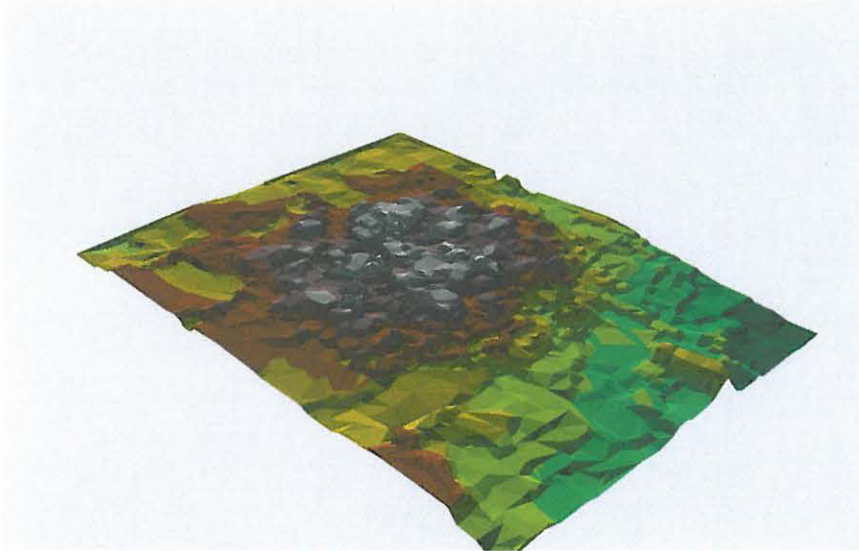
Kartta 2. Iin Muhojen etelärannan kohteen muinaisjäännösten ja tutkimusalueiden sijainti. Karttaan on merkitty pyykki numeroineen, tilusrajat sekä kohteen itäpuolella äestetyllä alueella havaittu hajonnut kiuas.

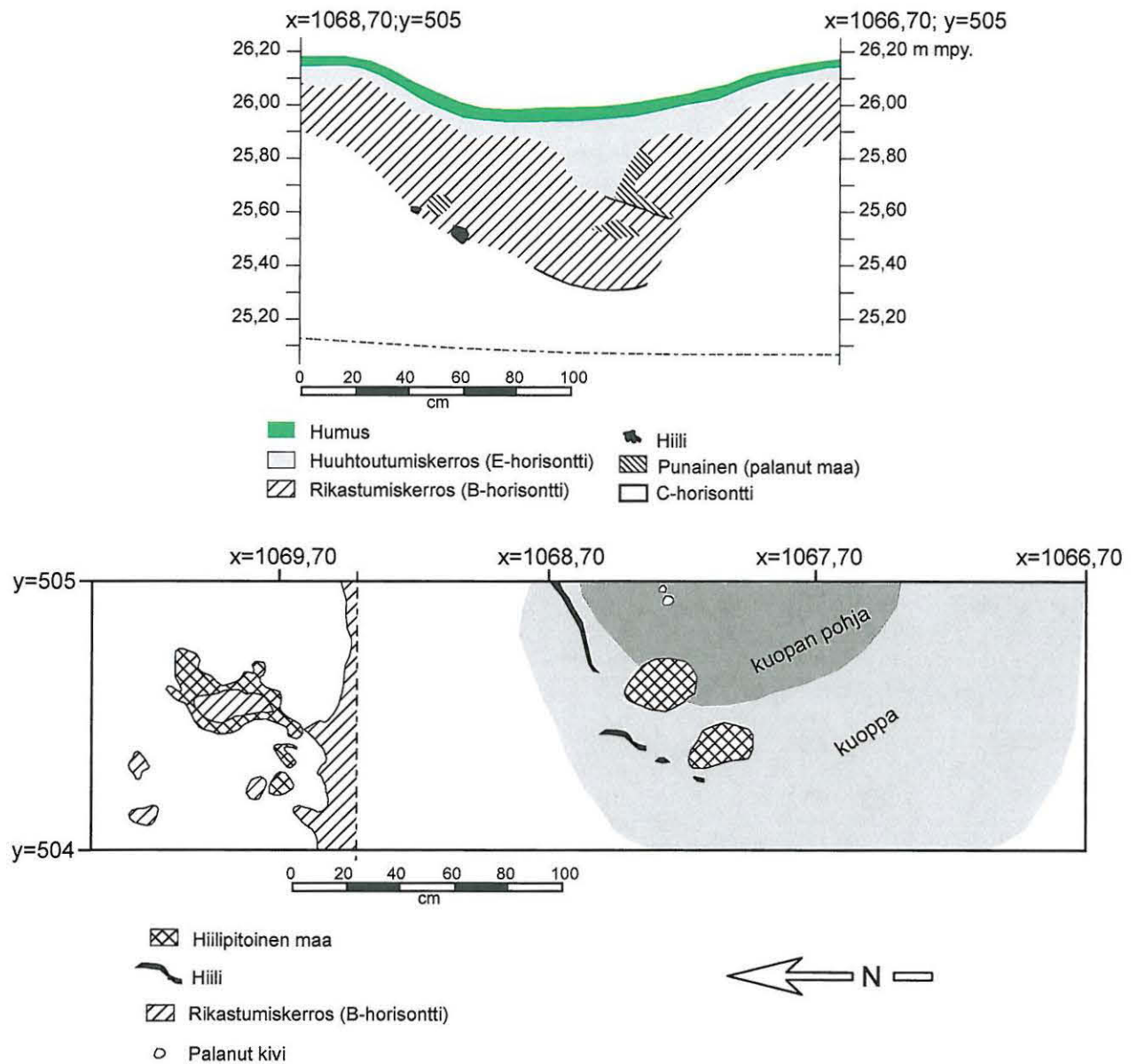
Kartta 3. Röykkiö rakenteineen.

Kartta 4. Röykkiön alapuolisesta mineraalimaasta otettujen kymmenen maanäytteen fosforipitoisuudet (diagrammi vasemmalla). Maanäytteet otettiin pohjois-etelä-suuntaisen röykkiön keskeltä kulkevan linjan mukaisesti.

Kartta 5. Röykkiön pintamalli. Ylhäällä röykkiön 3d-visualisointi. Näkymä koilliseen.

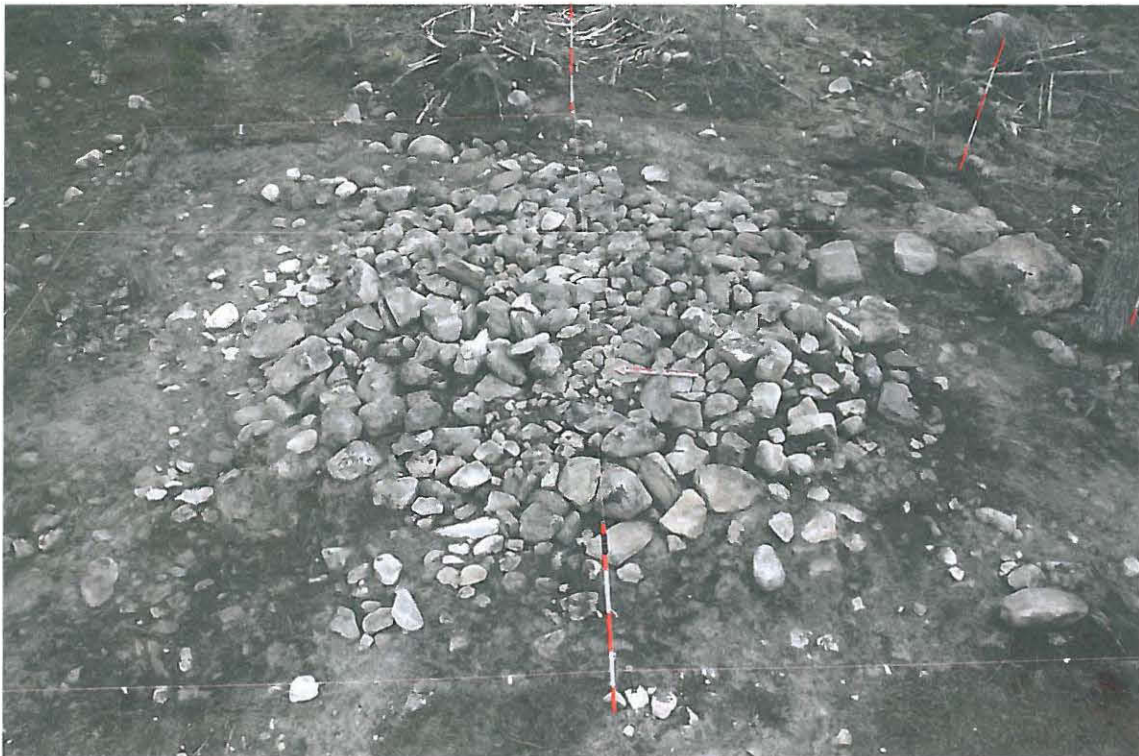

Kartta 6. Kohteen pohjoisosassa sijaitsevan kuoppajäännöksen poikkileikkaus (ylhäällä) sekä tasokartta, johon on merkitty kaivauksessa havaittuja ilmiöitä. Tasokarttaan merkityt koeajan pohjoispään ja keskiosan hiiliesiintymät olivat 15-30 cm syvyydellä maanpinnasta.

KUVAT

Kuva 1. Tornikuva röykkiöstä ennen turpeenpoistamista. Metsäkoneen jäljet näkyvissä. Kuvattu itään.

Kuva 2. Tornikuva röykkiöstä turpeenpoiston jälkeen sektorinarut paikoillaan. Kuvattu itään.

Kuva 3. Röykkiön pinnan rakennekiveystä. Isompien kivien väliin asetettuja tilkekiviä.

Kuva 4. Työkuva tornista röykkiön kaivausalueelle. Näkyvissä nelikulmainen hautarakenne.

Kuva 5. Tornikuva röykkiöstä pintakivien poiston jälkeen. Keskellä hahmottuu nelikulmainen hautarakenne ja sen ympärillä näkyy kehämäistä kiveystä. Kuvattu itään.

Kuva 6. Röykkiön pintakiven välissä oli jonkin verran multaa, josta tuloksetta etsittiin löytöjä.

Kuva 7. Työkuva tornista. Röykkiön keskellä näkyy hautarakenne ja sen ympärillä kehämäistä kiveystä. Sektorinarut paikoillaan. Kuvattu itään.

Kuva 8. Nelikulmainen hautarakenne esiin kaivettuna. Keskellä sen täyttökiveystä. Kuvattu lounaaseen.

Kuva 9. Röykkiön hautarakenne tyhjennettynä täyttökiveyksestä. Kuvattu itään.

Kuva 10. Röykkiön pohjoispuolella mineraalimaassa ollut nyrkinkokoinen kvartsi paikoillaan.

Kuva 11. Röykkiön liepeillä sijaitseva metsäkoneen rikkoma kvartsipitoinen lohkar, josta rapautuu pieniä kvartsikappaleita.

Kuva 12. Alhaalla esimerkkejä röykkiöstä kerätyistä graniiteista. Ylhäällä esimerkkejä hautarakenteen tummasävyisistä gneissikivistä.

Kuva 13. Kuoppajäännöksen luo tehty koeoja pintamaan poiston jälkeen. Taustalla pilkottaa Muhojoki.

Kuva 14. Kuoppajäännöksen pohjassa näkyviä hiilijälkiä sekä punaiseksi palanutta maata.